

Департамент культури, національностей, релігій та
охорони об'єктів культурної спадщини

Одеської обласної державної адміністрації
Одеська обласна універсальна наукова бібліотека
ім. М. Грушевського

Науково-методичний відділ

БІБЛІОТЕКА І КНИГА: ПЛАЦДАРМ ПЕРЕМОГИ У ВІЙНІ З РФ

Методичні поради

**Одеса
2022**

Ми – бібліотекари як і уся Україна, працюємо в умовах повномасштабної військової агресії росії проти нашої держави, агресії, що супроводжується численними воєнними злочинами з боку російської армії.

І бібліотеки області, а наша область – регіон з великими культурними можливостями, амбіціями, навіть під час агресії працюють для людей, надають книги, забезпечують нові сервіси, які потрібні людям різного віку.

Бібліотеки переконались наскільки сьогодні необхідне наше покликання. Ми переконались в тому, як у період великих випробувань книги залишаються вірними людям друзями, порадиниками, втішниками. Зараз ми, бібліотекари, бачимо, що, користуючись нагодою, до нас іде ще більше людей, що люди використовують кожну можливість, щоб почитати, і почитати саме традиційну книгу. Особливо ми радіємо, коли йдуть нові, молоді читачі – учасники акції «Читаємо про Україну та українців».

Бібліотекарі області проводять багатоаспектну волонтерську діяльність, борються з фейками усіма наявними нам засобами, стають на захист інформаційного простору.

І саме в цей час бібліотеки стали островками безпеки, де не має місця панічним настроям.

У квітні ми розповідали і про волонтерську діяльність бібліотек, і про нове використання бібліотечних приміщень, де працівники виконують роль кухарів для біженців з тих куточків держави, які обстрілюють вороги, і про плетіння захисних сіток.

Але сьогодні я маю намір нагадати про розширення бачення місії та ролі бібліотек в умовах кризи – військової агресії.

Адже бібліотека – це заклад відкритий і доступний для усіх, це безкоштовний центр інформації, освіти, науки, самореалізації, культури, дозвілля, приміщення для спільної роботи і творчості. Та, як висловлює свою думку Українська бібліотечна асоціація, бібліотека – це територія єдності, на якій долаються стереотипи і зближуються світогляди, згуртовується українське суспільство, розбудується нація. І останнім часом найбільш яскраво та ефективно ми – бібліотекарі сприяємо розвитку поваги до рідної мови, вивченню, розумінню та поцінуванню історії та культури рідного краю та держави.

І в наш дуже складний період ми повинні по-перше подбати про те, які ж саме книги ми можемо надати людям, яких саме сьогодні притягує бібліотека.

Зараз проходять на заключному етапі обговорення Методичних рекомендацій з питань актуалізації бібліотечних фондів в умовах збройної агресії РФ. Цей документ розроблено Національною бібліотекою України імені Ярослава Мудрого. Його двічі обговорювала рада з питань розвитку бібліотечної справи України. Маю впевненість, коли цей документ вийде за Наказом Міністерства культури та інформаційної політики України, Ви його обов'язково отримаєте, але зараз, з метою полегшення роботи бібліотек, дозволю викласти головні напрямки цього документу.

Ці Методичні рекомендації вироблені відповідно до Конституції України та Законів, які діють на нашій території і забезпечують реалізацію правових вимог і до бібліотек теж. Їх мета – актуалізація фондів публічних бібліотек в умовах збройної агресії Російської Федерації. Головною тезою цих рекомендацій є ствердження, що складовою національної безпеки є інформаційна безпека, а бібліотечні фонди – це упорядковане зібрання документів на різних носіях, які можуть бути застосовані з метою створення національної небезпеки. Тому в умовах російської агресії у фондах публічних бібліотек не можуть бути видання, які пропагують війну, національну, релігійну ворожнечу, зміну шляхом насильства конституційного ладу або територіальної цілісності України. В бібліотечних фондах не можуть бути книги видавництва, а також авторів, до яких були застосовані обмежувальні санкції, книги авторів, які публічно підтримали агресію проти України.

До речі, у складі фондів публічних бібліотек не слід зберігати фізично зношені та морально застарілі видання (зокрема періоду СРСР). Але видання краєзнавчого характеру, книжкові пам'ятки зберігаються у фондах публічних бібліотек.

Перелік авторів та книг буде конкретно указано в Методичних рекомендаціях, які, повторююся, будуть надано кожній бібліотеці. Але зараз пропонуємо дуже оперативно і чітко передивитись склад фондів бібліотек і зробити конкретні практичні висновки щодо їх складу, особливо на відкритому доступі, на виставках, у оглядах.

Один з найбагатших людей світу Ілон Маск (нещодавно його статок перевалив через 300 мільярдів доларів), одного разу впевнено сказав: *«Моя Tesla буде обов'язково їздити шляхами Марсу»*. А нещодавно додав: *«Мене виховували книги. Книги, а потім батьки»*.

Зрозуміло, особливо зараз, коли до бібліотек потягнулись люди, з бажанням почитати.

Вже, на жаль, сьогодні не дуже оригінальна, але дуже сучасна теза: під час війни важливе саме єднання для боротьби з ворогом і кожна добра справа наближає день української Перемоги.

І тому бібліотеки гуртуються та організують спілкування для тих, хто потребує емоційної розрядки. Багато бібліотек області стали місцем, де лікують книгами, оригінально знайомлять з кращими зразками української та світової літератури, з тими що ми отримали від Українського Інституту книги, місцем, куди запрошують психологів та юристів, лікарів та педагогів, місцем, де створені бібліотечні клуби, в яких, наприклад, є книги щодо поварського мистецтва, які допомагають готувати «смаколики» для наших захисників.

Практично усі бібліотекарі збирають книги для наших захисників, щоб доповнити «Бібліотеку воїна».

Не можу не нагадати, що приклад нашої обласної теж необхідно використовувати. В тому числі – це цикл історико-патріотичних читань, таких як «Здолати ворога в його лігві: український вимір чеченських війн», «Гетьман Мазепа: велика правда», «Український лицар Євген Маланюк», «Вполювання російського хижака», які ви, мабуть, чули у ЮТУБі, але бажано, щоб це почули та захопились цим і ваші читачі. Пропоную також проводити цікаві нестандартні презентації книг, отриманих від Українського інституту книги теж за нашим прикладом: книг, зміст яких співпадає із святкуванням нестандартних Днів, що знаменує ЮНЕСКО, наприклад: день кактусу, день альбіносів та інше. Може це розважить, Ми ж нестандартні.

Збираються в бібліотеках і ті, хто обговорюють садово-огородницькі питання. Адже бібліотека залишається тим «третім місцем», що позбавилось від стереотипів, де зустрічаються люди, і для якого головна ідея привабливості: «Бібліотека. Вхід вільний».

Яскраво і цікаво працюють бібліотеки для дітей, про що розповідатимуть сьогодні професіонали.

Бібліотеки продовжують працювати з переселенцями, з тими, хто опинився в зовсім новому місці, ховаючись від військових жахів. Для дітей почав діяти проект Арт-терапія, для дорослих – це безкоштовне сканування і ксерокопіювання документів, для літніх – курси комп'ютерної грамотності.

На перегляд роликів, створених Українським інститутом національної пам'яті, у медіа центрах бібліотек збираються мешканці територіальних громад. Як відомо з листа М. М. Ярмистого, виконуючого обов'язки голови Інституту, відеоматеріали просвітницького відеопроєкту, що спростовують радянські та російські міфи, пов'язані з періодом Другої світової війни, створені абсолютно об'єктивно. На даний час створено 8 роликів: міфи про визволення України, про день перемоги, про ленд-ліз тощо. Нагадую, що відео матеріал можна завантажити у гарній якості за посиланням: <https://mega.nz/folder/5sxmWC71#eYrDQ3I7Gmsk2UpHxaheFA>.

Отже бібліотека – це місце безпеки і турботи, про що свідчить досвід роботи багатьох бібліотек області в час війни. Дозволю звернути вашу увагу до декількох.

Свято дня матері стало приводом для презентації книг про материнську долю, особливу увагу бібліотеки привертала до книг, отриманих з Українського інституту книги.

Так, Кілійська публічна бібліотека провела конкурс читців «Мама і я – гармонія життя», головний акцент конкурсу зроблено на відомих рядках:

«Можна вибрати друга й по духу брата

Та не можна рідну мати вибирати.

Можна все на сіті вибирати, сину,

Вибрати на можна тільки Батьківщину...».

Участь у заходах, присвячених цьому теплому, близькому кожному святу Дня матері взяли і бібліотеки Подільської ТГ, Захарівської публічної бібліотеки, філії Кілійської публічної бібліотеки та багато інших.

Не бачу сенсу перераховувати усі бібліотеки області, але наполягаю на тому, що свято дає нам змогу розповісти й про долю матерів у військовий час, про їх героїзм та стриманість.

З гордістю за патріотизм наших бібліотекарів скажу, що Ананьївська філія для дітей приєдналась до акції збирання дитячих україномовних книг для матерів та дітей, що перебувають у цей нелегкий військовий час у Польщі.

Безпека та турбота. Мабуть необхідно й дати приклади того, як саме бібліотеки здійснюють цей напрямок. Наприклад, у Холоднобалківській сільській бібліотеці обговорювали книгу українського сучасного письменника Юрія Нікітського «Апокаліпсис. 40 правил виживання» («Артбукс»), завдяки чому кожний учасник вчився, як з позитивом долати складні ситуації.

Фонтанська бібліотека пропонує в режимі онлайн ознайомитись з книгами, отриманими з Українського інституту книги, які презентують читачі бібліотеки. Саме вони, читачі, беруть участь у бібліотечному флешмобі «Разом до перемоги»: читають вірші з побажанням миру та Перемоги, записують їх на відео і ставлять на сторінку бібліотеки у Фейсбук. Це бібліотечна подія, яка йде під девізом «До рідного слова торкаюсь душею». Бібліотека провела онлайн презентацію книги Оксани Забужко «Notre dame d'Ukraine: українка в конфлікті з міфологією».

Читачі Арцизької міської публічної бібліотеки долучились до патріотичного он-лайн флешмобу «Все буде Україна». Цікаво і завзято продовжує бібліотека інформацію про цикл відгуків читачів про прочитане. Не можу відмовити собі в позитиві, щоб не нагадати про книги які, визнані читачами найцікавішими: книги Любка Дереша «Ініціація», «Спустошення», Оксани Забужко «Музей покинутих секретів», Ірени Карпа «Добрі новини з Аральського моря», Макса Кідрука «Де немає бога», Наталі Гурницької «Мелодія кави у тональності кардамону» та детективи Андрія Кокотюхи «Вигнанець» , «Перевертень». Нагадаю, усі ці книги були отримані з Українського інституту книги.

Можемо пишатись тим, що майже усі бібліотеки області працюють сьогодні під головним гаслом «Нація, яка читає, непереможна!».

І наша стратегія «Читання як життєва стратегія» залишається для нас одним з головних напрямків розвитку. Адже її реалізація є необхідною складовою гуманітарної безпеки України, позаяк виконує завдання національної консолідації, модернізації розвитку української культури та людського потенціалу.

Ми добре знаємо ціну війни і несвободи, тому сьогодні наша держава бореться за мир і свободу. Разом ми спільними зусиллями повинні надавати лише перевірену інформацію (джерела, які бібліотеки мають використовувати надані у доповіді 10 квітня). Ми, бібліотеки, маємо можливість стати центрами згуртування людей навколо ідеї зупинення військових злочинів держави-агресора, і центрами виховання гордості за внесок України у світову культуру.

Дозволю собі на завершення процитувати лист Українського інституту національної пам'яті: «Після перемоги у російсько-українській війні, наша держава та Українській народ отримає нове державне свято перемоги над сучасним нацизмом, що об'єднає все суспільство... Перемогли нацизм – переможемо і рашизм! Слава Україні!».

Впевнена, що ми усі підтримаємо ці слова!

БІБЛІОТЕКА І КНИГА: ПЛАЦДАРМ ПЕРЕМОГИ У ВІЙНІ З РФ [Текст] : метод. поради / Департамент культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одес. облдержадмін., Одес. обл. універс. наук. б-ка ім. М. Грушевського, Наук.-метод. від. ; [упоряд. Ю. С. Амельченко ; комп'ют. набір Ю. С. Амельченко ; заг. редагування, верстка О. М. Ласкевич ; відп. за вип. О. А. Булгакова]. – Одеса, 2022. – 8 с. – 15х21,5. – 40 прим.: б. ц.

© ОУНБ
Зам. № 31 від 03.06.2022 р.